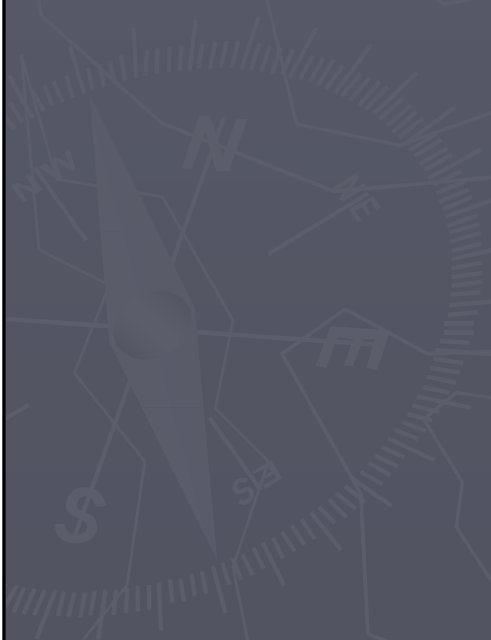

Volný čas prožitek a zážitková pedagogika

ČAS A VOLNÝ ČAS

...odmítnutí pojímat čas klasické fyziky (mechanický materialismus)

..odmítnutí času jako absolutní entity, homogenní, objektivně měřitelné

(ovšem to není jediné fyzikální pojetí času..v dnešní fyzice šipky času..čas totožný s hmotou a prostorem..nevratný proces vývoje..**čas jako absolutní entita neexistuje**)

...Jirásek chápe čas jen jako čas antropologický, psychologický (čas jako časové vědomí, měření dojmu) čas jako minulost, přítomnost, budoucnost (Augustýn, Bergson, Husserl..) časovost jako primární charakteristika při analýze lidské existence (Heidegger)

(Augustýn ovšem uvažoval moderně i o fyzikálním, kosmologickém čase...svět nevznikl v čase, ale s časem..současně)

---čas není totožný s vlastním měřítkem času (hodiny, obíhání planet kolem slunce, otáčení planet kolem své osy, ani kmitání částic..)

(takovým měřítkem je ovšem i subjektivní vnímání procesuální skutečnosti...čas v podstatě neexistuje.. Krob..čas je nevratnost procesuální skutečnosti)

Jirásek mluví pouze o antropologickém čase (vnímání nevratné procesuality člověkem)...Heidegger – vrženost (minulost) – rozvrh (budoucnost)..člověk je obrácen kupředu, žije z budoucnosti (rozvrhuje svoje možnosti)..budoucnost je možností prožívat existenci autenticky..s důrazem na bytí

...musíme přestat uvažovat o čase jako o nějaké entitě nezávislé na nás a našem vědomí, na našem prožívání

(to je jen čas antropologický, psychologický..můžeme ale uvažovat o čase jako procesualnosti světa..čas fyzikální)

---čas prožívaný je proměnlivý a různorodý..není homogenní ale vnitřně bohatě strukturovaný..vstupují do něj (např. zrychlování-zpomalování) prvky fyziologické (dýchání, zdraví-nemoc, věk..), psychologické (temperament, úzkost, strach..), vnější (sezónní cykly)

---vliv kulturního kontextu a civilizačních hodnot

VOLNÝ ČAS

...na důležitosti získalo téma především v novověku

...dvojí chápání volného času:

- **čas zbytkový** (celkový čas bez času k práci, spánku, hygieně atd...čas prázdná, volna..)
- **čas disponibilní** (čas, který můžeme využít pro osobnostní růst, kultivaci)

Klíčem k chápání disponibilního času je pojem **scholé** (odpočinek, oddech, prázdná chvíle..ale také přednáška, rozhovor, škola)

...scholadzein – trávit volný čas..využít pro duchovní činnost

---smysluplnost disponibility volného času tkví podle Jiráska v možnosti zdůraznění tematiky holistického pojetí vlastního života, autenticity existence, nalézání smyslu lidského bytí..

...konzum povrchních prožitků není autentickým způsobem prožívání, chybí mu rozměr holismu..poskytovat docelení..

(není hlavní funkce v harmonizaci biologických, přírodních a kulturně-společenských determinant..v adaptaci na přírodní a kulturní vlivy?..nebylo by vhodnější mluvit spíše o harmonizaci lidského prožívání než o holismu obecně...?)

---prostředí ušlechtilého trávení volného času ve významu scholé je podle Jiráska v zážitkové pedagogice (orientace na celkový kontext zážitku..vyvolání, zacílení a zpracování)

PROŽITEK A ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA

...téma zážitkové pedagogiky je založeno na pojmu prožitek a propojeno s antickým pedagogickým ideálem kalokagathie

...prožitek je důležitým tématem dneška..postmoderna..hodnotový relativismus, existenční vakuum, pocíťovaná absence smyslu – odtud i výběr a charakteristika činností a situací, které člověk volí pro své prožívání (autentický – neautentický modus)

...důležitý je autotelický charakter prožitku..je cílem sám o sobě..motivace - tím je charakterizován flow (Csikszentmihaly)..koncentrace na přítomnost..vede k navození mimořádného stavu vědomí, kdy dochází k celostnému propojení prožívajícího, činnosti a okolí, k integraci se světem, k holistickému zcelostnění, nediferencujícím mezi „Já“ a „Ne-Já“

(není to důsledkem přirozeného..přírodou určeného způsobu prožívání..?..)

...to je podle Jiráskova umožněno vztahem k vlastní smrti, vědomím vlastní konečnosti, které zakládá autentický způsob existence..významnost přítomnosti

(..spíše než otázkou autenticity, vědomí konečnosti..? Př.. Jste si při mimořádném prožitku..flow..při pohybové aktivitě vědomí smrti? Musíte mít takové vědomí, když si volíte pohybovou činnost, která přináší takový prožitek?)

- *prožitek* – je akcentována spíše aktivita prožívání a přítomnostní charakter..intenzivní, důkladný, nepřenositelný způsob žití, působí svojí intenzitou..odtud výchova prožitkem
- *zážitek* – minulý prožitek..jeho reflexe v přítomnosti (ve vzpomínce, analýze..)..odtud zážitková pedagogika jako označení pro obor
- *zkušenosti* – zpracované zážitky převedené do vědomí.. jsou cílem výchovy prožitkem, přenositelné na jiné situace (nenabývají se jen prožitkem)

ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA

...jako pedagogický obor není dosud zcela akceptovaná..rozvíjí se v praxi
(Prázdninová škola Lipnice, časopis Gymnasion)

...příbuzné termíny:

- ▶ **Pedagogika volného času** – společný je akcent na smysluplnost prožívání..pedagogika volného času je vymezena otázkou KDY?..ponechává stranou působení školy
- ▶ **Výchova v přírodě** – odlišení především prostředím, KDE?
 - výchova pro přírodu
 - výchova o přírodě
 - výchova přírodou (je kulisou i pedagogickým činitelem)
- ▶ **Výchova dobrodružstvím, výzvou** – v rovině subjektivního rizika či nebezpečí, JAK?

...míra dobrodružství programu je velmi individuální záležitostí (zóna komfortu a pohodlí – zóna učení)

...blíží se výchově prožitkem

- ▶ **Zážitková pedagogika** – zkušenosti prostřednictvím prožitku, JAK?..ale nemusí být přítomné jen riziko či nebezpečí ale i různorodější prožitkové stavy

...zakotvení prožitku do širších souvislostí – jeho vyvolání, znalost cílů, navozování situací, zpracování prožitku a jeho převedení do zkušenosti

---teoretické postižení a analýza výchovných procesů, které pracují s navozováním, rozborem a reflexí prožitkových událostí za účelem získání zkušeností přenositelných do dalšího života..různorodé prostředí, sociální skupiny a prostředky

...prožitek vždy pouhým prostředkem, nikoliv cílem..cílem je všestranný rozvoj k harmonii směřující osobnosti..

(k harmonii směřující osobnost ano..ne holismus..jestliže je příroda a kultura onticky opoziční...v různé míře kulturou a přírodou determinované složky osobnosti jsou v různém stupni harmonie..)

Proč je pobyt v přírodě tak silným prožitkovým fenoménem?..Jirásek uvádí fenomenologii živelů, estetické prožívání přírody prostřednictvím něhož docházíme k axiologickým (týkající se hodnot) rovinám

...pobyt v přírodě překonává společenské odcizení soudobé společnosti, reifikaci..

...hypertrofie vymezených složek osobnosti (racionalita), atrofie jiných (emocionalita), jednorozměrná zátěž, stoupající tlak na výkon, přizpůsobení bez ohledu na biologické dispozice, technizace života a omezení pohybových činností, rozpad přirozených sociálních struktur, prostorové oddělení jednotlivých životních projevů (práce, bydlení, zábava)..

(kompenzace důsledků nepřirozeného prostředí a z toho plynoucích deformací..tělesných, psychických, sociálně psychologických..přiblížením k přirozenějšímu prožívání v přirozenějším prostředí..přírodním, sociálním..)

...dochází k vnitřnímu očištění, obnově bytostného a přirozeného vztahu k sobě, ostatním lidem a světu

...sebepřekonání a sebenalézání , maximalizace intenzity života a prožívání může vést až na samou hranici smrti..dobrodružství, výzva

---vyšší hodnoty v rovině duchovní tak i ekologické..kinantropologie vstupuje do souvislostí s ekologickou kulturou, s ochranou přírody ..jemná rovnováha systémových vztahů člověk-společnost-příroda nesmí být prostředky pohybové kultury narušována (ekologická kritéria) --- ekofie sportu (Loland)

ARETÉ, KALOKAGATHIA

Zážitková pedagogika má nejbližší ke starořeckým ideálům scholé, areté a kalokagathie..

Areté – zdatnost, schopnost, výkonnost, statečnost ale i ctnost a spravedlnost, velkorysost, ušlechtilost, vzdělanost, dobro

---později (renezance) virtu – převažuje síla, zdatnost, moc

...areté je dokonalostí, dobrem, celkem, plností..soběstačnost v ideálech i životě

...areté má i řeč, činnost, jednání..je morálním charakterem, úsilím fyzickým i duchovním

...ve starověku je předmětem pedagogiky dostupné každému..vědění i darem boha

...areté duše (zákonodárství a soudnictví) a těla (gymnastika, lékařství)

---Gymnasion jako místo péče o duši i tělo..harmonický rozvoj osobnosti..ideál kalokagathie

Ideál kalokagathie propojuje duchovní prvky kultury s kulturou fyzickou

...*kalos* – krása, *kai* – a, *agathos* – dobro, urozenost (Afrodité – Hefaistos, Ares)

...původně pro aristokratický ideál paideie (agathos jako urozený původ)

...jedna z nejvyšších idejí starověku..ovšem není přesný výklad, kritéria

...ideál aktualizace lidských možností (optimum potentiae)..je ideálem plného zapojení všech složek osobnosti v jakékoliv činnosti

---ideály areté a kalokagathie šířeny prostřednictvím paideie (praktické výchovy)..
v prostředí gymnasion (tělesná cvičení a filosofické rozpravy..muzika a gymnastika)

---ideál kalokagathie má v soudobém světě nástupce v zážitkové pedagogice...promyšlené střídání pohybových, tvořivostních, herních i komunikativních aktivit, besed a rozhovorů (holos paidagogos)..etika, svědomí, dobrovolnictví

...poznávání sebe sama, druhých lidí v přímém kontaktu s nimi, bezprostřední zakoušení přírody a světa, porovnávání se s druhými v rozmanitých situacích...dialog, schopnost otevřít se, brát na sebe riziko odmítnutí...časopis Prázdninové školy Lipnice – Gymnasion (holistické pojmání člověka a výchovy)